

Opsporing verzocht

Verdwaalde bewoners met dementie van jouw afdeling binnen een mum van tijd terugvinden met behulp van een GPS-chip die in hun bh-bandje, broekriem of schoenen verstopt zit, hoe zou dat zijn? Binnenkort gaat er een test van start om uit te vinden of deze chips een handige en veilige oplossing bieden voor dwalende ouderen in de buitenruimte.

Tekst: Irene Muller-Schoof

► Als activiteitenbegeleider heb je in het contact met verschillende cliëntgroepen te maken met persoonlijke beveiliging door middel van detectiesystemen. In de gehandicaptenzorg is het gebruik van domotica om de veiligheid van cliënten te vergroten al langer in zwang, zowel binnenshuis als buitenshuis. De aard van deze instelling vraagt hier ook om: vaak is de gehandicaptenzorg gehuisvest op een groot omsloten terrein met diverse paviljoens, waarbinnen de cliënten zich vrij kunnen bewegen. In de ouderenzorg en de GGz wonen de cliënten in grote gebouwen. Voor dementerende bewoners betekent dat meestal een beperking van hun bewegingsvrijheid. De vrijheid van cliënten wordt ingeperkt om hun veiligheid te kunnen garanderen. In de beginfase van dementie verdwalen veel ouderen. In deze fase wonen ze vaak nog thuis. Van de 235.000 mensen met dementie woont 30% in een instelling. In instellingen

heeft 3 à 4% van de cliënten met dementie sterke neigingen om naar buiten te gaan, schat Johan van der Leeuw van Vilans. Stella Braam, auteur van *Ik heb Alzheimer* en samen met Elly Duijf oprichtster van IDÉ, de Innovatiekring Dementie, vindt deze schatting erg laag. 'Bijna iedereen wil naar buiten. Mensen met dementie zijn daarin niet anders dan mensen zonder dementie. Dement of niet-dement, je hebt behoefte aan frisse lucht.'

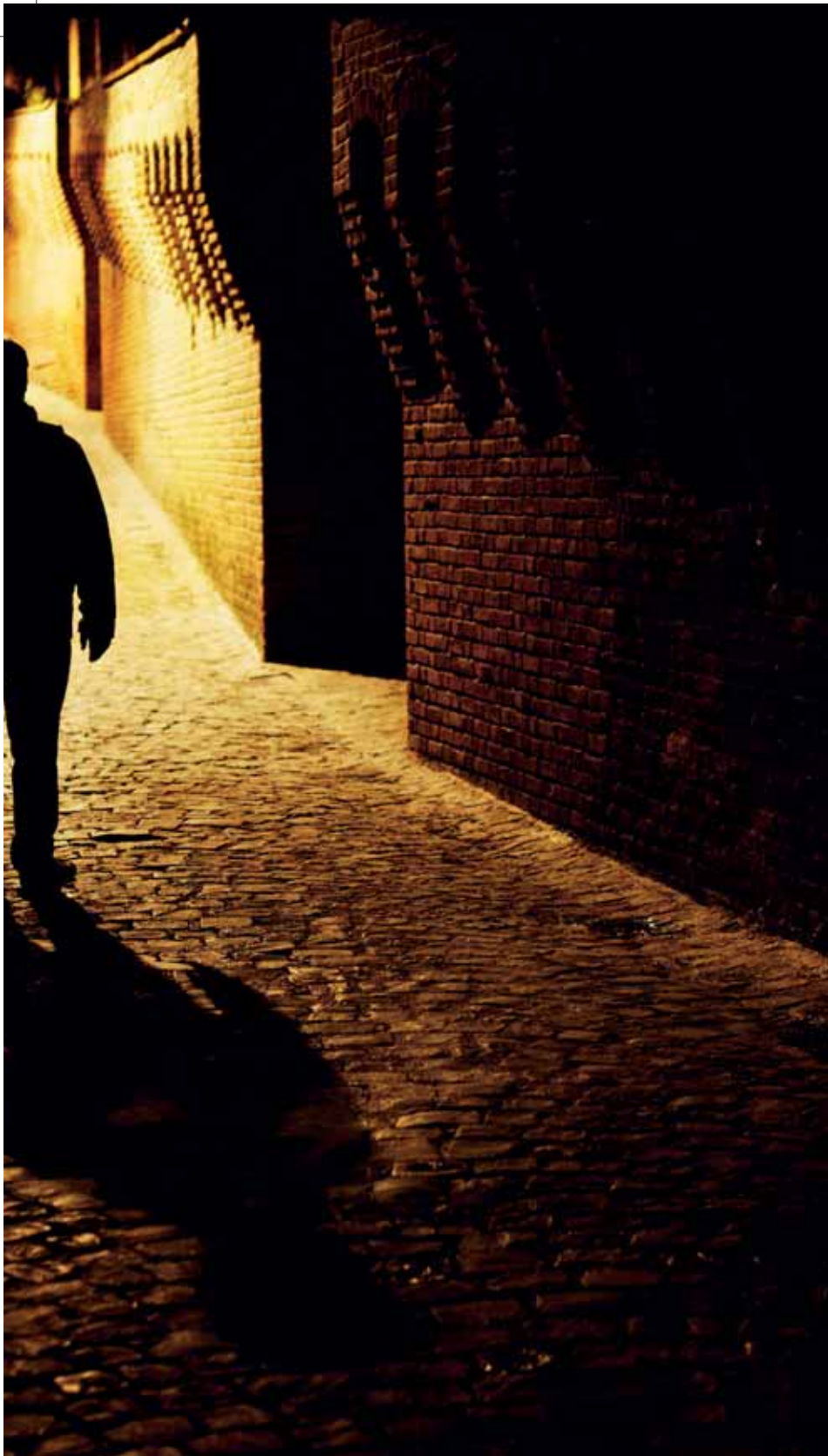
Proef

Vilans gaat de komende maanden een test doen met het gebruik van een GPS-chip (zie kader) voor het terugvinden van mensen met dementie. De buitenlandse, in de kleding verwerkte chip die getest gaat worden, is speciaal ontwikkeld om iemand met dementie op te sporen. Hij is kleiner dan de nu in Nederland op de markt aanwezige producten en de verwachting is dat hij op den duur goedkoper

zal zijn dan wat er nu wordt aangeboden.

Vilans testte in 2008 vijf op de Nederlandse markt beschikbare GPS-producten. Deze waren niet speciaal ontworpen voor mensen met dementie. De conclusie van het onderzoek was dat de inzet van GPS-techniek in potentie een

oplossing biedt voor het ongemak en de zorgen die het dwalen van dementerenden geeft, maar dat de geteste systemen nog niet betrouwbaar genoeg waren. Het Trimbos-instituut testte één GPS-systeem. Het onderzoek werd gehouden onder thuiswonende dementerenden en hun mantel-

zorgers. Bernadette Willemse van het Trimbos-instituut bevestigt dat het systeem niet op iedere plek of in iedere omstandigheid betrouwbaar was. Hun conclusie was dat de mantelzorgers zich goed van de mitsen en maren op de hoogte moet stellen, maar dat het systeem er wel toe bijdroeg dat de

mantelzorgers zich minder zorgen maakten wanneer de dementerende naar buiten ging.

Detectie

Zowel in de GGz als in de ouderenzorg wordt gebruikgemaakt van personenalarmering. Detectie *binnenshuis* is momenteel in Nederland in bijna alle instellingen op de een of andere manier aanwezig. Denk hierbij aan bewegingssensoren die een signaal afgeven als iemand een infrarode straal passeert. Ook bestaan er passieve RFID-tags, die een persoon in een schoen of kledingstuk draagt, die gekoppeld zijn aan automatisch sluitende deuren en een signaal uitzenden naar de zorgprofessional. De tags werken met een radiosignaal. Er zit dus geen batterij in. Het is een systeem dat alleen vastlegt wanneer iemand een tag-lezer passeert. Je kunt er niet actief iemand mee opsporen.

Luchtje scheppen

Zorgboerderij de Hagert in Wijchen, Gelderland, is op dit moment de enige plek in Nederland in de zorg voor mensen met een BOPZ-indicatie waar men werkt met dwaaldetectie die ook *buitenshuis* het wandelen van dementerende cliënten mogelijk maakt. Hier kunnen dementerenden op eigen initiatief en geheel zelfstandig een luchtje scheppen als ze er behoefte aan hebben. De chip zit in een schoen. De bewoners kunnen zo vrij het erf op en samen met de vrijwilligers en andere bewoners in de moestuin werken of de dieren verzorgen. Zo kan het dus ook, zegt Stella Braam verheugd: 'Voor IDé is veilig en vrij

Hoe werkt de GPS-technologie

Het GPS (Global Positioning System)-apparaat dat de dementerende bij zich draagt, ontvangt de locatiecoördinaten van minimaal drie satellieten om de aarde. Het GPS-apparaat verstuurt deze locatiecoördinaten via het mobiele GSM- en datanetwerk naar een website waar op een plattegrond te zien is waar de dementerende zich bevindt. Die website is op een computer te zien, maar bij sommige toepassingen ook op een *smartphone*.

bewegen een van de belangrijkste thema's. Wij hopen dat andere instellingen zulke goede voorbeelden overnemen. Er is nog veel te doen op dit terrein: zo moet je bij de bouw van nieuwe verpleeghuizen zorgen voor vrij toegankelijke tuinen. Ik heb hoge verwachtingen van de GPS-technologie, die ongetwijfeld steeds beter zal worden, en denk dat deze een belangrijke bijdrage kan leveren aan de bewegingsvrijheid van ouderen met dementie.'

Marlein Heskes-Duarte, teamleider activiteitenbegeleiding WZH Sammersbrug, sluit zich hier geheel bij aan. 'Als het aan mij zou liggen gaan alle deuren in huis open voor de dementerende cliënten. In WZH Sammersbrug vinden we bewegingsvrijheid erg belangrijk. Door sloten te verplaatsen en tuinen veilig te maken hebben we al veel initiatieven genomen om de bewegingsvrijheid van de cliënten te vergroten. Ook hebben we met het project Ban de Band bijna alle onrustbanden weten te af te schaffen. Domotica helpt ons enorm om de veiligheid van cliënten te garanderen. GPS-producten gebruiken we nog niet, maar ik ben erg benieuwd naar de proef. Ik denk dat we op die manier cliënten nog meer vrijheid zouden kunnen geven. Ook tijdens activiteiten en uitstapjes.

Bewegen en cognitie

Voor het welzijn van ouderen is het enorm belangrijk om te kunnen bewegen en regelmatig van de buitenlucht te kunnen genieten. Dit blijkt uit onderzoek van professor Erik Scherder, hoogleraar klinische neuropsychologie aan de VU in Amsterdam en hoogleraar bewegingswetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. Op de website van Idé vertelt hij dat er een sterke relatie bestaat tussen bewegen en cognitie (de verstandelijke vermogens en het geheugen), de stemming en de biologische klok. 'Motoriek en cognitie zijn dezelfde systemen in het brein. Mensen met dementie zullen opknappen als ze voldoende bewegen. Hun cognitie en stemming zullen verbeteren', weet Scherder. 'Als je loopt, krijg je allerlei prikkels uit je lijf. Het is een voortdurende stimulatie van het brein.' Voor de activiteitenbegeleiding is dit een belangrijk argument om beweging, ook in de buitenlucht, mogelijk te blijven maken voor zo veel mogelijk dementerende cliënten.

Wat kun je als AB'er doen met al deze kennis? 'Ik hoop dat AB'ers zich nog meer dan nu op beweging zullen richten', zegt Stella Braam. 'Bijvoorbeeld lekker met de bewoners naar buiten. Soms hoor je dat de bewoners dit niet willen. Ik

Een GPS-chip in de broekriem.

vraag me af: kan het zijn omdat ze dit ontwend zijn? Ik denk dat AB'ers hier een belangrijke bijdrage kunnen leveren.'

Ondertussen wachten we met smart de uitkomsten van het onderzoek van Vilans af, opdat deze veelbelovende GPS-technologie de vrijheid en de veiligheid van dementerenden in de toekomst vergroot en het leidt tot meer rust voor zorgprofessionals en mantelzorgers. ◀

Meer weten:

www.alzheimer-nederland.nl

www.innovatiekringdementie.nl, met

goede voorbeelden in de zorg

www.vilans.nl/domotica, kenniscentrum

voor langdurige zorg

www.dehagert.nl, zorgboerderij in

Gelderland

www.trimbos.nl, kennisinstituut voor de

Geestelijke Gezondheidszorg

Met dank aan Johan van der Leeuw

(Vilans), Bernadette Willemse (Trimbos),

Marlein Heskes-Duarte (WZH

Sammersbrug), Stella Braam (Idé),

Bernadette Baaijens (de Hagert).